

Nr 81.

Ankom till riksdagens kansli den 28 mars 1930 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande och inredning av ett laboratorium i flygteknik vid tekniska högskolan.

(2:a avd.)

I den till riksdagen den 3 januari 1930 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1930/1931 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkten 138 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde vara riksdagen förelagd, till uppförande och inredning av ett laboratorium i flygteknik vid tekniska högskolan för budgetåret 1930/1931 beräkna ett extra reservationsanslag av 103,000 kronor.

Sedermåra har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 24 januari 1930 dagtecknad proposition, nr 49, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att till uppförande, inredning och utrustning i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet företedda ritningar och kostnadsförslag av ett flygtekniskt laboratorium å tekniska högskolans område vid Valhallavägen i Stockholm för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 103,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sist omförmälda statsrådsprotokoll.

Till 1928 års riksdag framlade Kungl. Maj:t proposition, nr 96, angående inrättande av en professur i flygteknik vid tekniska högskolan m. m. Härvid begärdes, i samband med förslag om inrättande av en dylik professur, anslag till uppförande och inredning av ett flygtekniskt laboratorium, avsett att såväl tjäna undervisningen och den fria vetenskapliga forskningen som vara till gagn för industrien och försvarsväsendet. Laboratoriet skulle för-

läggas på närmare angiven plats inom tekniska högskolans område vid Valhallavägen, och kostnaderna för byggnaden beräknades till 215,000 kronor samt för utrustningen till 140,000 kronor, tillhoppa alltså 355,000 kronor.

Utan att förslag därom i detta sammanhang ansågs böra föreläggas riksdagen, ingick föredragande departementschefen i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden på frågan om det flygtekniska laboratoriets blivande organisation och förvaltning. Ett självständigt »statens flygtekniska institut» skulle inrättas, vars ledning skulle omhänderhavas av en särskild styrelse, i vilken de olika intressena — den tekniska undervisningen och den vetenskapliga forskningen, flygvapnet, kommunikationsintressen och den civila flygindustrien — skulle vara representerade. Institutets verksamhet skulle framdeles draga särskilda kostnader, avseende personal och materiel, i förra avseendet — utöver vad som skulle i form av avlöningar till professor, förste assistent och laboratorievaktmästare uppföras å tekniska högskolans stat — beräknade till 23,000 kronor och i senare avseendet — utöver ett belopp av 7,500 kronor, som skulle påföras högskolans materielanslag — beräknade till 18,500 kronor. Dessa utgifter för det flygtekniska institutet, inalles uppgående till 41,500 kronor, avsågos av de sakkunniga i första hand böra utgå av inkomster av institutets verksamhet.

I skrivelse den 12 maj 1928, nr 198, anförde riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts ovanberörda proposition bland annat följande:

På grund av de skäl, som i statsrådsprotokollet anförts, har riksdagen ansett sig böra bifalla den del av förslaget, som avser inrättande av en särskild professur i flygteknik vid tekniska högskolan och vad därmed står i samband.

Gentemot förslaget om det flygtekniska laboratoriet däremot finner riksdagen vissa betänkligheter kunna resas. Det nu föreslagna laboratoriet synes riksdagen planlagt i en allt för vid ram och med det ifrågasatta läget ägnat att menligt inkräkta på tekniska högskolans egen utveckling; ävenledes vill riksdagen frambålla det olämpliga i att lägga en institution av detta slag så nära ej endast högskolan utan framför allt de sjukvårdsinrättningar, som här äro belägna, alldenstund det buller, som givetvis måste uppkomma vid övningar och försöksanordningar inom laboratoriet, ej kan undgå att inverka störande på den verksamhet, som utövas å närgränsande högskoleinstitutioner och på lugnet vid sjukhusen. Frågan om ett flygtekniskt laboratorium av den omfattning och med de uppgifter, som i statsrådsprotokollet angivas, synes vara av beskaffenhet att böra betraktas såsom ett fristående spörsmål, om vilket riksdagen i detta sammanhang icke vill yttra sig och vars lösning icke med nödvändighet torde böra göras beroende av anordnandet av undervisning och forskning i ämnet vid högskolan. Med hänsyn till karaktären av ett sådant institut och dess ändamål att i första hand tjäna försvarsväsendets och även näringslivets intressen torde i allt fall eventuella anslag till detsamma icke böra uppföras under åttonde huvudtiteln, och ej heller torde ett dylikt institut behöva förläggas till tekniska högskolans område.

Riksdagen slutade med att anmäla, bland annat, att riksdagen avslagit Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avsåge uppförandet och inredandet av ett flygtekniskt laboratorium.

Från tekniska högskolans sida föreligger nu förslag om byggnad och utrustning av ett mindre laboratorium, uteslutande avsett att tjäna den tekniska undervisningen och den vetenskapliga forskningen i flygteknik vid högskolan. För detta laboratorium skulle uppföras en mindre nybyggnad, enligt lärarkollegiets förslag förlagd å tekniska högskolans område vid Valhallavägen i närheten av övriga laboratoriebyggnader. Byggnaden föreslås utförd av betong, av enklast möjliga konstruktion samt med de minsta möjliga dimensioner. Tomtområdet medger samtidigt en framtida utvidgning av laboratoriet. Enligt det nu föreliggande förslaget skulle laboratoriet omfatta en vindkanal av 1,6 meters diameter och en maskinutrustning, bestående av en 50 hästkrafters likströmsmotor med tillhörande utrustning och detaljer. Den sammanlagda kostnaden för laboratoriet kommer enligt bifogade kostnadsberäkningar att utgöra 103,000 kronor, därav 63,000 kronor till byggnadsarbeten m. m. och 40,000 kronor för den maskinella utrustningen.

Byggnadsstyrelsen, som icke haft något att erinra mot de framlagda ritningarna och kostnadsförslagen, har framhållit, att den föreslagna förläggningen visserligen innebure stora praktiska fördelar för arbetet vid laboratoriet, men att det icke torde kunna undvikas, att buller från laboratoriets maskiner och motorer komme att verka störande för Röda korsets i högskolans omedelbara närhet belägna sjukhem.

Enligt departementschefens mening gäller det nu framförallt att tillgodose tekniska högskolans behov av lokaler och utrustning för undervisning och vetenskaplig forskning i det för varje år allt betydelsefullare ämnet flygteknik. När nu den genom beslut av 1928 års riksdag inrättade professuren i detta ämne snart torde komma att besättas med ordinarie innehavare, syntes det, framhåller departementschefen, icke vara möjligt att längre undanskjuta laboratoriefrågan. Enligt vad departementschefen från vederbörande vid tekniska högskolan inhämtat, torde man icke från det nu föreslagna mindre laboratoriet med dess avsevärt reducerade maskinstyrka behöva riskera buller, som i någon nämnvärd grad kunde verka störande på omgivningarna. Då vidare fördelarna av en förläggning inom högskolans område vore betydande för såväl de studerande som för det vetenskapliga forskningsarbetet, har departementschefen ansett sig böra ansluta sig till förslaget i denna del.

Departementschefen har slutligen framhållit, att ett bifall till nu framlagda förslag givetvis framdeles komme att medföra något ökade kostnader för tekniska högskolan i fråga om uppvärmning och materiel m. m., ävensom att en utökning av högskolans vaktmästarkrafter möjligen därav också torde kunna föranledas.

Utskottets
yttrande.

Det synes utskottet uppenbart att, om den vid högskolan nyinrättade professuren i flygteknik skall kunna bli till avsedd nytta för undervisningen och forskningen i ämnet, det är nödvändigt att vid högskolan anordna särskilda laboratorielokaler med erforderlig utrustning. Det nu framlagda förslaget skiljer sig väsentligt från det förslag, gentemot vilket 1928 års riksdag ställde sig avvisande. Nämnda riksdags ovan återgivna uttalande har i det föreliggande förslaget beaktats, i det att laboratorieanordningarna inskränkts till blott och bart vad som kan anses nödigt för undervisnings- och forskningsarbetets bedrivande. Så till vida har utskottet därför intet att erinra mot förslaget.

Det nya laboratoriet är avsett att placeras å nordvästra delen av högskolans tomt vid Valhallavägen, omkring 100 meter från Röda korsets sjukhus. Utskottet har genom sin vederbörande avdelning avlagt besök på platsen. Såvitt därvid kunnat utrönas, torde det vara uteslutet, att arbetet i laboratoriet skulle kunna verka störande för sjukhuset. Utskottet förutsätter emellertid, att vid laboratoriets uppförande fullt betryggande åtgärder för ljudisolering vidtagas. Likaledes utgår utskottet från att om, såsom i propositionen antydes, i en framtid utvidgning av laboratoriet kan komma att ifrågasättas — något som i varje fall måste bli föremål för riksdagens särskilda prövning — det därvid icke kan bli fråga om anskaffande av en kraftigare maskinell utrustning av sådan beskaffenhet, att därigenom risk för störande buller skulle kunna uppstå.

Med hänsyn till vad nu anförts, har utskottet ansett sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till uppförande, inredning och utrustning i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet föredda ritningar och kostnadsförslag av ett flygtekniskt laboratorium å tekniska högskolans område vid Valhallavägen i Stockholm för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 103,000 kronor.

Stockholm den 28 mars 1930.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *J. L. Widell, Olof Olsson, O. Bergqvist, E. J. G. Rosén, N. J. M. Svensson* i Kompersmåla, *C. I. Asplund, P. A. Bergström, K. E. Andersson* i Eliantorp, *G. Kobb, O. A. Ernfors, I. Hj. E. Pauli* och *K. A. W. Björck*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *C. R. Jansson* i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *P. M. Olsson* i Blädinge, *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona, *B. F:son Holmgren, J. Olofsson* i Digernäs, *O. E. F. Järte, O. Andersson* i Höör, *G. Strindlund, P. C. Jonsson* i Eskilstuna och *G. Persson* i Falla.